

Átfogó képet alkothatunk a huszadik századi magyar festészet egyik karakteres vonulatáról

Nudelman László otthonában az Európai Iskola néven csoportosuló – a múlt század harmincas éveinek szentendrei örökséghez kapcsolódó – progresszív művészek alkotásai kezdtek szép lassan gyűlni, míg a magyar avantgárd késő klasszikus korszakának legteljesebb magánkollekciója kerekedett ki az anyagból.

Átfogó képet alkothatunk a huszadik századi magyar festészet egyik karakteres vonulatáról

Nudelman László otthonában az Európai Iskola néven csoportosuló – a múlt század harmincas éveinek szentendrei örökséghez kapcsolódó – progresszív művészek alkotásai kezdtek szép lassan gyűlni, míg a magyar avantgárd késő klasszikus korszakának legteljesebb magánkollekciója kerekedett ki az anyagból.

A tárlatot hazánkban először a pozsonyi közönség láthatta a Magyar Kultúra Napjainak keretében, a fővárosból pedig nemrég Kassára érkezett az anyag, ahol szintén a Magyar Köztársaság Kulturális Intézetének szervezésében került a Rodostói Ház új kiállítótermébe.

A Bátya Galériáról egyelőre kevesen tudnak, sorrendben ez a negyedik tárlat a Kelet-szlovákiai Múzeum tulajdonában lévő kiállítóhelyen, amely kifejezetten barátságos, tágas és hangulatos térnek tűnik, ráadásul a II. Rákóczi Ferenc nyomában járó turistákat is automatikusan odatereli a készséges személyzet. A megnyitóra tekintélyes tömeg verődött össze, az MKKI munkatársainak nagy öröme nem kizárólag helyi magyarok, hanem az európai képzőművészet iránt érdeklődő szlovákok is elismerően bólogattak Barcsay Jenő, Bálint Endre, Korniss Dezső, Vajda Lajos és Vajda Júlia festményei előtt.

A kiállítás kurátora, Várkonyi György a következőket írja a katalógusban: „Európainak lenni a klasszikus magyar avantgárd, a Nyolcak és az Aktivisták, Kassák és köre számára nem jelentett külön programot. Természetes állapot volt. (...) A háború azután elméletet és esztetizálást elsodorva egészen más dimenziókba helyezte magyarnak, zsidónak, európainak, embernek lenni és maradni egymással végzettszerűen összekapcsolt kérdéskörét. Az Európai Iskola képviselőinek hosszú időre kiható – Bálintnál, Kornissnál képekben is testet öltő – nemzedéki élménye lett a gyász és a veszteség. A művészet emberképét nem az egyetemes harmónia konstruktív képlete, hanem az apokaliptikus élmények emléke formálta. Az egykori koherens szentendreiség a túlélőket befogadó Európai Iskolában nem annyira stiláris, mint inkább szolidáris összetartozásban nyilvánult meg”. Ezek a művészek akkor kezdték pályájukat, amikor az egyetemes Európa kapui átmenetileg nyitva álltak előttük, amikor Budapest szellemi értelemben még legalább olyan közel állt Párizshoz és Barcelonához, mint Moszkvához.

Nudelman László elmondása szerint nála a gyűjtési szenvedély „fejlődési rendellenesség”. A bélyeggyűjtéstől jutott el a műgyűjtésig, 1975-ben licitált először festményre, ifjúságának nagy „szerelme”, Gulácsy Lajos Dal a rózsatőről című alkotása volt az a kép, amiért antik óragyűjteményének három darabját áldozta fel. Később rendszeres látogatója lett a szentendrei Barcsay Múzeumnak, az élő klasszikusként tisztelt konstruktivista művész elkötelezett híve lett, ma már huszonkét Barcsay-festmény van a tulajdonában. Később üzletet, majd barátságot kötött Korniss Dezsővel, a konstruktivista-szürrealista stílus megteremtőjével is, aki vállalta e két irányzat ellentmondó eredetét, és a közép-európai népművészeti motívumokban egyesítette őket, Bartók szellemében keresve a népművészet és a népi kultúra festészetbe való átmentésének lehetőségét. Ettől függetlenül a Kassán is látható Laokoon küzdés című műve bizonyára Joan Miró tetszését is elnyerte volna.

Nudelman megfontolt ínyenchez illően, fokozatosan szemelte ki magának az alkotásokat és alkotókat, köztük Vajda Lajost, aki a magyar kisvárosi és falusi barokk formákat is a népművészet kategóriájába sorolta, sőt a szerb ikonok is hatottak rá. Sohasem véletlenszerűen, hanem világos esztétikai kritériumok szerint válogatott, a gyűjtemény így „tömény” és egységes, a mennyiségi szempontok helyett a minőséget tükrözi.

A Bástyá Galériában (Fazekas utca 7.) repül az idő, azaz órákon át van mit nézni, sőt még szűkössnek is tűnhet a hely: az ember egy idő után úgy érzi, sok a szemének az egymásra halmozott szépség, akár távolabb is lóghatnának egymástól a művek. Ez azonban pusztá szörszálhasogatás, vegyék úgy, hogy le sem írtam.

A kurátor szerint ez az anyag „szuverén szellemi építmény”, amely éppen a gyűjtői szubjektivitásnak és a folyamatos önkontrollnak köszönhetően versenyre kelhet a legjobb magyarországi közgyűjteményekkel. Az Európai Iskola című tárlat hétfő kivételével naponta 9-től 17 óráig látogatható, egészen január 15-ig. Aki viszont a szakszerű művészettörténeti elemzést tartalmazó brosúrát is magáénak akarja tudni, ne várjon az utolsó nyitvatartási napig.

JUHÁSZ KATALIN